

PÎRAN DE TAYÊ EDETÊ KIRDAN ROJA ZÎYARE, PENDERITE, KAYÊ QAMÇÎ

Qezaya Dîyarbekirî Pîran hîna zaf bi herbê kurdan ke 1925 de vera dewleta tirkan de virazîya yeno şinasnayîş.

Şarê mintiqaya Pîranî gorê Pîr mensurî sey zîyarete qebl kenê. Werdo ke a roje wenê “penderite” bîya. Mintiqayanê bînan yê Kirdaneyî de na germî ra vanê “mastewa.”

A roje tayê musabeqeyî viraziyenê. Nê musabeqeyan ra yewe zî “Qamçî” ya.

→ 4

HEPISXANEYAN DE PROBLEMÊ KURDKÎ

Demanê peyênan de tayê hepsixaneyanê Tirkîya de, mesela, hepsixaneyê Tekirdağ de mektubê ke bi kurdkî nusîyenê, nêşawiyenê teber. Reyna, teşrîna peyêne de rojnameyê NewePelî sey Adena û Bandirma de hetê idareyî ra nêgêrîya zere, apey ame.

Seba teferuatî nuştayê editörî bi wanê.

Însanî Dinya Talan Kenê

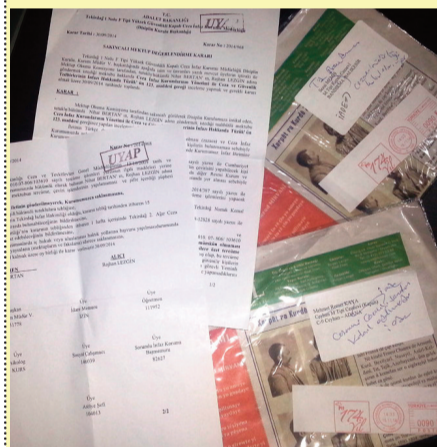
Gorêyê cigêrayîşan ra, na seserra peyêne de zaf çeşidê hewnanan û nebatan vindî bîyê û zaf çeşidî zî binê tehlûkeyê vindîbiyayîşî de yê.

M. Emîn KAÇAN → 5

Luye Bacarî û Luye Koyî

Cêk ben cêk niben, luyêk bena. Ina luy kiştê bacarî d' bîn yew koyî d' nîzdîyê yew dereyî d' qulê xwu viraştâ...

İsmet BOR → 7

Nuştayê
Edîtorî

Roşan
Lezgîn

Serwezîrê dewleta tirkan demeyêk verê cû bi heşt wezîranê xo wa ame Ruha de kurdan ra va: “Anadil konusunda okyanusu aşlık dereleri de aşacağız. Anayasal gerekler de zamanı gelince... Bazı adımlar da doğal seyri içinde olur, uçaklarda anons gibi...” Yanî va, meselaya ziwanê dayke (qesdê ey kurdkî ya la name bîle nêkeno) de ma okyanusî vîyarnayî ma do dereyan ra zî vîyarin. Hewceyîyê qanûnî zî key ke wextê xo ame ma do biyarin ca. Tayê gamî zî rayşîyayîşê xo yê tebîî de do bierzîyê, sey teyaran de anonsî...

Tam gama ke serwezîrî nê çî vatêne, hepsixaneyanê Tirkîya de zî seba kurdkî vatêne “anlaşılmayan dil” û hepsîyan rê qedexê kerdêne. Hepsîyê kurdan ne eşkayne nuştayênê xo yê kurdkî bişawî teber ne zî weşanê kurdkî dekewtêne hepsixane. Yanî cayo ke kurdkî estê kurdkî qedexê kenê la vanê zeman bêro ma do teyareyan de serbest bikin.

>>> dewamê xo: → 2

Kemera Veyvî û Buban

Aydin BATUR

Kemera Veyvî yan zî Kerrayî Veyvî, vakurê Çewlîgî de, dewê Buban de ya. Buban gîredayeyê Çewlîgî yo û nîzdîyê nahîyeyê Sancaqî de yo. Dewê ke dormaleyê Bubanî de yê, nê yê: Rojawanê Bubanî de Gelanî Ewasî, vakurê dewe de qezayê Çewlîgî ra dewê Azarpêrtî estî. Rojhelatê dewe de zî dewê Dereyî Sil esta.

Kemera Veyvî yan zî Kerrayî Veyvî, Çewlîgî ra nîzdîyê 40 km dûrî ya û şîyayîşê ucayî nîzdîyê 40-50 deqayî anceno. Kes eşkeno di guzergahan ra şîyero uca. Guzergaho yewin, raharê Sancaqî ra şîno. Kes heyverî şîno dewê Gelenî Ewasî û uca ra tadîyeno şîno raseno dewê Bubanî. Raharê nê guzergahî asphalt û rehat o. Guzergaho diyin zî raharî dewê Kuertew ra şîno. Kuertew ra rahar şîno Wareyî Mergê Mîrî ra vîyerenno û Dereyî Silî ra raseno uca. Labelê no rahar stabîlîze yo û semedî şîyayîşî yew raharo xirab o

Kerrayê Veyvî manenî Pixêrîyê Perîyan. Ma zanî ke bajarê Tirkîya Nevşehîr de mintiqayê Urgup û Goreme de xeylê kerrayî estî û nameyî nê kerrayan Pixêrîyê Perîyan o. Mintiqayê Urgup û Goreme bîyê yew cayo turîstîk û her serre bi henzeran turîstî şîni uca zîyaret kenî û şarê ucayî nê pixêrîyan ra zaf feyda dîyo.

Derheqî nê kerrayan de mîyanî şarê Bubanî de wina yew efsane û îtîqat esto: Vanî tîya de wextêk yew

veyve bîyo. Nê veyveyî de cînî û camêrdan pîya govende gureta û pîya kay kerdo. No dem de nişka ra pêro bîyî kemer û nê kemerî virazîyayî. O wext ra nat şarî ucayî nê kemeran ra vato Kemerê Veyvî.

Şarê dewê Bubanî kirmanc (zaza) û elewî yî. Mintiqayê Karêrî tîya ra nîzdî yo û şarê ucayî kareric o. Na dewe de kûlturê Dêrsimî esto. Hard û kûlturê Dêrsimî tîya ra dest pêkeno. Mîyanê dewe ra yew dere vîyerenno û serî nê dereyî de çend hebî pirdê text ra viraştayî zî estî. Her cayê dewê Bubanî daristanê darî mazyêrî yo. Wusar uca zaf beno rind û henzer cis vil û gulî zîl danî. Tebîet xo xemilneno û her ca beno zergun û zerd. Kemera Veyvî û dewê Bubanî yew rindîya welatî ma yê û ganî insanê ma nê cayî rê wahar biveçiyê.

Çewlîgî, 03.11.2014

**EDÎTORÎ
RA**

Roşan LEZGÎN

Tirkî û dewleta înan meselaya kurdan de caran rika xo ra fek veranêdanê. Eke mecburiyet ra, vurîyayîşê dinya ra bineyke nerm bibê zî, rîyê ma de huyenê la xo bin de xalîya ma birnenê! Mesela, heq dayo, vanê tutê ke sinifanê 5, 6, 7 û 8. de wanenê, sey dursa weçîna eşkenê hewte de di saetî ziwanê xo bimusê. La pratîk de seba ke kurdî nê heqî ra îstîfade nêkerê, çî yeno vîrê înan teksîr nêkenê. Yewna derdê ma zî no yo ke sî-yasetê kurdan zî bi bêvengîya xo karê înan asan keno!

Dewleta tirkan ronayîşê xo ra hetanî serra 2012 hepsîyanê kurdan rê qiseykerdişê kurdî qedexê kerdî. Yanî hepsîyê kurdî nêşekayne eqrebayanê xo dir rasterast yan telefon de bi kurdî qisey bikerê yan ziwanê xo de nuşte bişawê teber.

Hukmatê tirkan axir 2012 de mecbur mend hepsîyanê kurdî serbest kerde. Badê na serbestîye, seba ke ma rojname û kovare vejenê, hema vajîn ke her aşme hepsîyan ra çarpanc mektubî ma rê ameyî. Labelê destpêkê serra 2014î ra nat nişka ra birîyayî. Ez wina fikirîyena, dewleta tirkan ewnîya ke hepsî ha kurdî nusenê, bi talîmatêkê nimitkî vernîyê naye girewt. Eke wina nîyo, qey ame-

yîşê mektuban nişka ra birîya? Xora badê, hepsîyan ra mektubê tirkî amey ke tede vanê îdareyê hepisxaneyî çin-bîyayîşê tercumanan keno behane û nêverdano ma nuşteyanê kurdî bişawin teber.

Çend rojî verê cû Hepisxaneyê Tekirdagî ra Nihat Bertanî mi rê bi tirkî nuşt. Mektuba xo reyde di rîpelî qerarê Komîsyonê Wendişê Mektuban zî şawito. Ez bi kilmîye neql kena. Komîsyon qerarê xo de vano: "Nihat Bertanî Roşan Lezgînî rê mektube nuşt. Ma hepisxaneyê xo de kes nêdî ke tercumeyê **nê ziwanê ke fehm nêbeno** (anlaşilmayan bu dil) bikero, coka ma şawit Mudîriyetê Asayîşê Tekirdagî rê, dima ma şawit Unîversîteya Namik Kemalî ya Tekirdagî rê, badê ma Tekirdag de buroyanê tercumenîye yê taybetîyan rê şawit. Ma nêşekayî tercume bikin, heto bîn ra ma şubhe kenê ke na **mektube de şifre esta** coka ma qerar da ke nêşawin."

Nihatî zaf baş kerdo ke qerarê resmî yê Komîsyonê Wendişê Mektuban ma rê şawito. Labelê gereka hepsî bi xo îtiraz bikerê û dewa akerê. Ganî Wezaretê Edaletî ra teleb bikerê ke her hepisxaneyî rê yew tercuman tayîn bibo. Ancî ganî îdareyê hepisxaneyî ra biwazê, heta ke nat û wet bîlasebeb ro tercumanan geyrenê, na yo çend unîversîteyan de bi hawayêko resmî beşê kurdî estê. Mesela, Unîversîteya Artuklu ya Mêrdînî, Unîversîteya Çewlîgî, Unîversîteya Alpaslanî ya Mûşî û Unîversîteya Tuncelî de beşê kurdî (kirdkî û kir-

daskî) estê. Ancî TRT6 û Ajansa Anadoluyî ke dezgeyê nêresmî yê dewlete yê, bi kurdî (kirdkî, kirdaskî û sorankî) weşane kenê. Nînan ra teber, Dîyarbekir de tercumanê sondwendeyî estê ke Edliyeya Dîyarbekirî rê xebitîyenê. Îdareyê hepisxaneyan herinda cayanê ke îhtîmalê peyda-kerdişê tercumananê kurdî çin o de wa mektub yan nuşteyanê kurdî seba tercumekerdişî bişawê nê dezgeyan rê.

Dewlete vana, gereka ez nuşteyanê hepsîyan kontrol bikerî hema bişawî. Baş o. Madem kontrol kena, wa xo rê tercuman bivîno. Hepsîyo reben kotî ra tercuman peyda bikero? Peyda bikero yan ma vajin ke hepsî bi xo tercume bikero, qebl nêkenê; çunke bawerîya xo pê nêanê. O wext wezîfeyê dewlete yo ke tercuman peyda bikero.

Mesela na ya, bi tirkan heq û huqûq dayîş qebulkerdîş asan nîyo. Gereka ma her hetan ra mucadele bikin.

Çî destê ma ra yeno, ma çiqas heq ra yenê, ma kenê. Mesela, mi senî ke mektuba Nihatî girewte, mi bi tirkî yew nuşte nuşt, fotokopîyê qerarê Komîsyonê Wendişê Mektuban û mektuba Nihatî ke mi rê nušta reyde da weşanayîş ke wa rayapêroyî pêbihesîyo. Zafê çapemenîya kurdan nuşteyê mi kopî kerd weşana la çapemenîya partîya hepsîyan xo kerr kerd! Ancî mi nuşteyê xo Fabeook de hesabê heme parlementeranê partîya hepsîyan rê şawit la tu kesî ra pitî nêvejiya!

Ez do dozgerîye de zî dewa akerî

ke îdareyê hepisxaneyî heqê minê têkilîya bi hepsîyan asteng kenê, herinda ke vajê ma "nê ziwanî ra fehm nêkenê" vanê "no ziwano ke fehm nêbeno (anlaşilmayan bu dil)" û bi no qayde ziwan û milîyetê ma rê heqaret kenê.

Xulasa tirkî kaxidî ser o yew heqo qijkek danê la pratîk de seba ke kes çî ra îstîfade nêkero çî destê înan ra yeno teksîr nêkenê. Heto bîn ra, ma zî zêde heqê xo ra nêvejenê! Zafê reyan hepsîyê ma seba tayê çîyan xo veyşan teyşan verdanê, xo perîşan û helak kenê la meselaya ziwan û milîyetê xo de zaf zî cad nêkenê.

Dewleta tirkan de hîle û xurdeyî nêqedyenê! Mesela, tam wexto ke serwezîrê tirkan va ma meselaya ziwanê dayke de okyanusan ra vîyartî, eynî o wext, hem nuşteyê kurdî yê hepsîyan nêdayne teber hem zî werîştî weşanê ke hetê şîrketanê vilakerdişî ra vila nêbenê, hepsîyan rê qedexê kerdî. Mesela, rojnameyê *Newepelî* ke ma seba M. Remzî Kayayî şawitbi hepisxaneyê Adena, ancî seba Sezaî Memîşî ke ma şawitbi hepisxaneyê Bandirma, apey ameyî.

La badê ke hepsîyanê Tekirdagî zere ra mucadele kerd û helbet teber ra zî bi tesîrê nuşteyan û dîplomasîyê ma, roja 10.12.2014 de dewleta tirkan na mesela de apey game eşte, qedexê wedart.

Mesrefê na hûmare de **Sercan Kişin û Mehemed Emîn Kaçanî** go-reyê îmkanê xo ra ma rê ardim kerd. Ma her diyine rê zaf sipas kenê.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										

CORA-CÊR

1- "... Zaza" (Roşnvîrê kurdan o namdar ke 1919 de Maden de ameyo dinya 1988 de şîyo Lozan de şîyo rehmet.)
2- Deman, kîra – Elemento ke bi îlmê kîmya sembolê xo "Fe" yo.

3- Şinas; keso ke xerîb nîyo – Herfê bêvengî yê "soba" – Cayê tehnayîşê/ardî kerdişê zadî
4- Qezayêka Erzîromî – Prefîksêk (yeno verê hûmarnamayan, hetê hûmare ra manayêka eletexmîniye dano)

5- Karê "abîyayene"
6- Seba kesa hîrêyine zemîrêk – Eşkera, dîyar; çîyo ke aseno
7- Tertul; kermo ke pelê daran weno – Herfê bêvengî yê "taxe" – Eksê "ya/e/belê"yî
8- Sembolê nîyobyumî – Reya, ristim, rîştele – Emike, waya piyî/babî
9- Rojnameyo bi kirdkî/zazakî – Derecebîyayîşê sifatan de zerfêk; tewr
10- Pêser kerdene, cem kerdene; mesderê "arêkerdiş"î

X A Ç E P E R S

ÇEPA-RAST

1- "Way way way way / Way way / İna nîya aya bîn a" (Na deyîra Rêncber Ezîzî de cayê vengî.)
2- Weyra; eksê "tîya"yî – Hemal, barberdox
3- Heqîqete, realîte – Mîyanê "Tewêle"yî
4- Sembolê erbîyumî – Seba kesa hîrêyine zemîrêk – Birayo pîl

5- Seqavêl; geziyo ke hejikan ra virazîyayo – Vargoz, giran, gude
6- Keso ke boyaxkarîye keno, keso ke çîyan boyax keno
7- Sembolê sodyumî – Sipî; eksê "sîya"yî – Herfê bêvengî yê "lode"
8- Mîyanê "asan"î – Hacetê şanekerdişî
9- Girs, xişin; eksê "qij"î – Dewletêka ereban
10- Nêameyîş; eksê "ameyene"

Cewabê Hûmara Verêne

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	A	W	E	Ç	E	T	A	L	E	
2	K	I	R	M	I	Z	I	G	U	L
3	A	S		A	L	A		Ê	L	E
4	D	A	Î	M	A		E	R	Î	M
5	E	R	J	E		Î	R	A	Y	
6	M	E		K	A	R	Î	Y	E	R
7	Î		B	Î	R		W	Î		E
8		K	E	Y		B	A	Ş	A	X
9	H	E	Y	E	L	A	N		S	N
10	O	J	E		A	N		E	K	E

BI PERWERDEYÊ DÛRÎ RA KURSÊ KURDKÎ

YEWBÎNÎŞINASNAYENE

Rojbaş!
Nameyê **mi**
Mazlum o.

Rojbaş!
Nameyê **mi**
Ferhat o.

Fatma: Rojbaş!
Nameyê **mi** Fatma ya.
Nameyê **to** çi yo?

Rojbaş!
Nameyê **mi**
Zozan a.

Zelal: Rojbaş! Nameyê
mi Zelal a.

Kursê Kurdkî (kurmanckî û kirmanckî) ke Unîversîteya Artukluî ya Mêrdînî bi hemkarîya şaxanê xo yê Enstîtuya Ziwananê Ganîyan yê Tirkîya û Merkezê Perwerdeyê Dûrî ra (MAUZEM) akerdê, 24ê teşrîna peyêne ra nat dewam kenê.

Melumatê ke Merkezê Perwerdeyê Dûrî ra dayo gore, her dewreyê kursî hîrê aşmî dewam kenê. Hewte de di rojî û her roje di saetî, pêro piya duwê hewteyî, 48 saetî yo. Amancê nê kursî no yo, kesê ke wazenê kurdkî (kurmanckî û kirmanckî) bimusê la semedê sebebênê fîzîkî û cografîkî ra nêşkenê xo biresnê merkezanê perwerdeyî, no îmkân pêşkêş bîyo.

Kursê kirmanckî di sewîyeyan de dîyeno. A yewine sewîyeya destpêkî ya. Na grûbê de, kesê ke kirmanckî hiç nêzanê rê perwerde dîyeno û dersî bi tirkî dîyenê. Diyîne zî, sewîyeya yewin a. Na grûbe de çar dersî estê.

Nê dersî; Gramerê Kirmanckî, Rastnuştîşê Kirmanckî, Wendiş û Dîyalog ê. Heme dersî bi kirmanckî dîyenê.

Dersê nê kursan înternetî ser o benê. Kursîyerî eşkenê bi hawayêko înteraktîf beşdarê dersan bê; binusê, qisey bikerê yan zî wezîfedarê banderîye ra persan pers bikerê. Heme dersî arşîvê sîstemî de qeyd benê. Bi sayeyê naye kursîyerî eşkenê dersanê ke nêşkayê beşdar bibê yan zî wazenê tekrar bîvînê, her wext newe ra temaşe bikerê. Materyalê kursan pêşkêşê slaytan (slayt sunularî) ê ke goreyê muhtewaya sewîye û xusûsiyetanê grûban amade bîyê ra îbaret ê.

Perwerdeyê dûrî ra yê kursê kirmanckî hetê nuştuxê ma Mutlu Canî ra dîyeno. Kesê ke wazenê îlanê kursê neweyî teqîb bikerê û qeyda xo virazê, eşkenê adresa <http://www.artuklu.edu.tr/> de bîvînê.

Şubeyê Dîyarbekirî yê Weqfa Îsmâil Beşikçi Abi

Weqfa Îsmâil Beşikçi ke 2012 de İstanbul'de abibî, şubeyê xo yê verên roja 23.11.2014 de Dîyarbekir de akerd.

Şubeyê Dîyarbekirî yê Weqfa Îsmâil Beşikçi de xebatê kirdkî benê. Xebata yewine **Grûba Wendişî ya Kirdkî** ya ke heskerdax û wendoxanê edebîyatê kirdkî ra ameya pê. Na grûbe her roja dişeme saete 17:00-19:00 de weqfe de kom bena. Heme endamê Grûba Wendişî mîyanê hewteyî de yew kitabê kirdkî wanenê û yenê pêser ser o munaqêşe kenê; fikr û analîzanê xo muştêrek kenê. **Grûba Wendişî ya Kirdkî** verê cû Dîyarbekir Sanat Merkezi de kom bîyêne la 17.11.2014 ra nat Şubeyê Dîyarbekirî yê Weqfa Îsmâil Beşikçi de xebata xo dewam kena.

Yewna xebata kirdkî ya muhîme ke Şubeyê Dîyarbekirî yê Weqfa Îsmâil Beşikçi de bena, **Grûba Nuştîşî ya Kirdkî** ya. Na grûbe de hîna zaf nuştuxê ciwanî ke prosesê rojnameyê *Newepelî* de dest bi nuştîş kerdo, ancî namzedê nuştuxîya kirdkî yê ciwanî her roja yewşeme saete 11:00-13:00 de yenê pêser. **Grûba Nuştîşî** îdareyê editorê rojnameyê ma û eynî wext de îdarekarê Şubeyê Dîyarbekirî yê Weqfa Îsmâil Beşikçi nuştux Roşan Lezgîni de sey xebata atolye şuxulnayîşê zîwanê nuştêkî, awankerdişê metnî, xulîqnayîşê eseranê edebî û problemanê nuştîşî ser o munaqêşe kena.

Adres: Peyê Galeria, kîştâ Otel Dedeman de, Oryil My Office A Blok, Qat 2, No: 2, Dîyarbekir

Weşanxaneyê Vateyî ra Kitabê Neweyî

- Alî Aydın Çîçek, **Lêl**, İstanbul 2014, 80 rîpelî (Hîkaye)
- Franz Kafka, **Bedelîyayîş**, Almankî ra Açarnayox: Dr. Jêhatî Zengelan, Weşanxaneyê Vateyî, İstanbul 2014, 72 rîpelî
- Deniz Gunduz, **Hîkayeyê Koyê Bîngolî**, Çapo Dîyin, İstanbul 2014
- Lorîn Demîrel, **Vîndîbîyaye**, İstanbul 2014, 88 rîpelî, (Hîkaye)
- Hîkmet Çalagan, **Ters**, İstanbul 2014, 58 rîpelî (Hîkaye)
- Alî Riza Kalan, **Lêlê Şodirî de Yew Rayîrwan**, Weşanxaneyê Vateyî, İstanbul 2014, 112 rîpelî (Hîkaye)

Ferhengek

caran: asla; hiçbir zaman
kaykerdax, -e: oyuncu
ihîmam (n): özen
raştken, -e: gerçek
maleqa mendene: donakalmak
virîyayîş (n): değışim
destpêk (n): başlangıç
qedexe (n): yasak
namzed, -e: aday
perwerde (n): eğitim
pêşengîye (m): liderlik

gor (n): mezar
desthelatîye (m): îqtîdar
serabin: baştan sona
qîjî (m): haykırış
sîsperike (m): kelebek
daristan (n): orman
hêga (n): tarla
xela (m): kıtlık
sibaroj (n): gelecek; yarınlar
qefilîyayîş (n): 1.tutulma 2.yorulma
cuwen (n): harman
silond (n): gübrelik (hayvan gübresi)
gude (m): topaç
pozmiç (n): hizma

RASTKERDIŞ

1) Hûmara verêne de rîpelanê zereyî û peynî de bi xeletî "Teşrîna Verêne 2014" û "Hûmare: 67" nusîyabi. Gereka "**Teşrîna Peyêne 2014**" û "**Hûmare: 69**" bibîyêne.

2) Hûmara 68ine (Teşrîna Verêne 2014) de zî rîpelê tewr peynî de bi xeletî "Hûmare: 67" nusîyayo, gereka "**Hûmare: 68**" bibîyêne.

Ma nê xeletîyan sererast kenê û wendoxanê xo ra uzrê xo wazenê.

PÎRAN DE TAYÊ EDETÊ KIRDAN: ROJA ZÎYARE, PENDERITE, KAYÊ QAMÇÎ

Kurdistan de mintiqaya ke kirdî (zazayî) tede ciwîyenê ra vanê "Kirdane". Mintiqaya Kirdaneyî de "Pîran" cayêko muhîm o.

Qezaya Dîyarbekîrî Pîran hîna zaf bi herbê kurdan ke 1925 de vera dewleta tirkî de virazîya yeno şinasnayîş. M. Kemal gama ke seba ronayîşê dewletêka newîye gulana 1919î de Îstanbul ra yeno Anadolî, Sêwas û Erzirom de kongreyan virazeno, kurdan reyde têkiliya xo germ gêno. La badê ke bi peymanê Lozanî dewleta Tirkîya garantî bena, heq û huqûqê kurdan înkâr kenê. Naye ser o, seba ke kurdî heqanê xo bigîrê, serekîtiya mîralay Xalit Begî (1882-24.05.1925) de Komîteya Îstîqlala Kurdistanê-Azadî ronîyena. Tirkî senî ke naye ra xebardar benê, Xalit Beg û mebusê Bidlîsî Yusiv Zîya Begî (1882-24.05.1925) payîzê 1924î de tepîşenê. Badê ke nê her di serekê kurdan tepîşiyenê, pêşengîya hereketî kewena milê Şêx Seîdî. Şêx Seîd (1865-29.06.1925) zimistanê 1925î de dewa xo Qolhîsar ra vejîyeno, seba ke şarî serewedartişî rê amade bikero, hîna zaf mintiqaya Kirdaneyî ra gêreno. Roja 13 sibate 1925 de yeno Pîran. O wext Pîran yew dewa Gêlî ya. Gêl zî Madenî ser o bîyo. Wexto ke Şêx Seîd yeno Dêrey, tayê kesê ke hetê dewlete ra derheqê înan de teqîbat esto, ê zî kewenê mîyanê qafilayê Şêx Seîdî. Gama ke grûbêk eskerê dewleta tirkî wazenê nê kesan tepîşî, naye ser o pêrodâyîş vejîyeno û serewedartiş bisuret welat ra vila beno. Bi no qayde tarîxê kurdan de "Pîran" cayêko taybetî gêno. Heta nameyê "Pîran"î îzafeyê Şêx Seîdî beno, êdî vanê "Şêx Seîdê Pîranî".

Pîran bakurê Dîyarbekîrî de yo, nika dewleta tirkî resmîyet de nameyê "Dicle" nayo pa. Hetê rojawanê Pîranî de Erxenî, hetê başûrî de Gêl, rojhelat de Hênî û hetê bakurê ey de zî mintiqaya Qerebegan esta. Sey heme mintiqayanê ke kirdî tede ciwîyenê erazîyê Pîranî zî hîna zaf koyin o. Şarê derûdorê Pîranî zafane bi weykerdişê pes û dewarî îdareyê xo keno la zîraet zî esto. Nufusê xo nika pa dewan wa qasê 40 hezarî yo. Merkezê Pîranî de çar mehlayî estê. Şarê merkezê Pîranî heme kirdkî qisey keno. Dewleta tirkî qismêk dewê Pîranî şerê nê serranê peyênan de xirabe kerdê, qismêk zî binê awbendan de mendê. Nika dewanê Pîranî ra 35 hebî sey muxtarî hesabîyenê. Nînan ra 23 dewî kirdkî (zazakî), 8 dewî kirdaskî, 4 dewî zî kirdkî û kirdaskî piya qisey kenê.

Şarê mintîqa bawer kenê ke nameyê "Pîran", "Pîrejman" û "Pîrxakîyan" Pîr Mensur, Pîr Mûsa û Pîr Bedirî ra yeno. Goreyo ke rîpelê 144. yê cildê diyin yê Şerefnameyî de behs beno, Pîr Mensur lajê Seyîd Huseyn el-A'recî yo. Ebdulah Varlı kitabê xo *Dîroka Dûgelên Kurdan* de nameyê piyê Pîr Mansurî sey Huseyn el-Erec Kurdî el-Hekarî nuseno û vano no zat bi eslê xo kurd o, hetê Hekarya ra ameyo cayo ke nika Pîran tede awan bîyo de yew tekîye viraşta. Şerefname de zî behs beno ke Pîr Mensur hetê Hekarya ra ameyo Pîran de yew tekîye awan kerda. Goreyê melumatê ke Malmîsanîjî dayî, na tekîya Pîran de nîya, Dêrey de ya. Eke Dêrey de nêbo zî nêzdîyê Gêlî de verê çemî de bi nameyê Tekya yew dewe estbîya ke nika binê awbendî de

Roşan Lezgîn

menda, beno ke uca bo.

Badê ke Pîr Mensur şino rehmet (mîladî 1021), lajê ey Pîr Mûsa cayê piyê xo gêno. Badê ke Pîr Mûsa şino rehmet (mîladî 1069), na rey lajê ey Pîr Bedir beno postnişîn. Pîr Bedir qîmê xo tena bi selahîyetê dînî nêano, Diza Gêlî gêno binê hukmê xo û mintîqa de hukimdarîya sîyasî zî keno.

ROJA ZÎYARE

Gorê Pîr Mensurî nika mîyanê goristanê Dêrey de yo. Şarê mintiqaya Pîranî gorê Pîr mensurî sey zîyarete qebul kenê. Dêrey, qasê panc km. rojhelatê Pîranî de, bakurê Qelbînî de kîştay rayîrê Hênîyî de, başûrê Koyê Malmîsanî de yew deşta duzeke de ya. Dewleta tirkî nameyê "Dêrey" kerdo "Kocalan". Eslê xo de zafaneyê şarê Dêrey Qelbîn ra bîyo, coka tayê çimeyan de, mesela, "Diyabekîr Salnameleri 1801-1802, Cild 4, r 208" de nameyê Qelbîn û Dêrey sey "Qalbeyn" vîyareno. Eynî çime de behs beno ke gorê Pîr Mûsayî zî Purcema [Pirejman] de yo. Gorêk zî dewa Pîrxakîyan de esto la şarê mintîqa vano nameyê nê zatî Şêx Şerîf o ke tîya ra qasê heşt sey serî verê cû şîyo rehmet. No tarîx teqabulê wextê Pîr Bedirî keno.

Şêx Seîd gama ke yeno Pîran, şewêk Dêrey de maneno. Vanê, Şêx Seîd şîyo bano ke mezêlê Pîr Mensurî tede yo de nimaj kerdo, dima uca rakewto ke belkî Pîr Mensur bêro hewnê ey û derheqê hereketî de yew rayîr bimojno. La Pîr Mensur nêameyo hewnê Şêx Seîdî. Coka vanê hema o wext ra Şêx Seîd derheqê herbê kurdan û tirkî de bêhêvî bîyo.

Badê ke Pîr Bedir Gêlî gêno binê hukmê xo, êdî hem dîyanet hem sîyasetê mintîqa îdare keno. Goreyo ke Nusret Aydın kitabê xo "Diyarbekîr ve Mirdasiler Tarihi (Avesta, 2011)" de nuseno Erxenî, Çêrmuge, Maden û hetanî Palî kewenê binê desthelatdarîya Gêlî û bi no qayde şeklê dewlete de yew îdare awan beno. Na mintîqa tarîx de sey "Mintiqaya Mirdasîyan" name bena.

Goreyê melumatê ke ma Dêrey ra fekê Cemal Evdilnasirê Mehemê Elî Temirî ra arêdayo, mîreyê ke îdareyê Gêlî ra girêdaye yê, her serre Dêrey de serê mezêlê Pîr Mensurî de yenê pêser. A roje badê ke mezêlê Pîr Mansurî zîyaret kenê û ruhê ey rê duayan wanenê, dima nişenê ro, derheqê meseleyanê îdarekerdişê mintiqaya Mirdasîyan ser o mişewre kenê. Dima ra zî şeklê şayî de werdê xo wenê.

PENDERITE

Werdo ke a roje wenê "penderite" bîya. Mintiqayanê bînan yê Kirdaneyî de na germî ra vanê "mastewa." Mastewa yan zî penderite, hîna zaf mîyanê kirdan de virazîyena. Kerkut, belxul û birinc do de girênenê. Girêyayîşê doyî ra hetanî ke germîya penderite bipeyşo tim têwdanê ke do nêqesîyo. Badê ke germî peyşaye, dekenê sehanan, rûno teze qijînenê û verdanê ser, servis kenê, wenê.

Dêrey de cinîyanê ke penderite pewtêne vatênê, verê Roja Zîyare, mîyanê 24 saetan de çî qatixo ke heywananê ma ra sadir beno, ma nêwenê. Ma Roja Zîyare de pê nê qatixî penderite pewjenê û mêmnan rê, şarî rê îkram kenê. Çünke bi no qayde can, mal, keye û heywanê ma qeza û belayan ra, xirabî û afaan ra muhazeze benê. Bereket dekeweno mal û dewarê ma.

Dêrey ra Cemalî va, no edet zaf rewên o, beno ke zemanê Pîr Bedirî ra nat dewam keno. Badê ke begê girêdayeyê îdareyê Gêlî werdê xo wenê, na rey mîyanê eskeranê began de musabeqeyê cengî dest pêkenê ke hela eskerê kamcîn begîtiye weşperwerde bîyê, pêrodâyîş de çiqas jêhatî yê.

KAYÊ QAMÇÎ

Nê musabeqeyan ra yewe zî "Qamçî" ya. Kayê "Qamçî" mîyanê di grûban de kay beno. Her di grûban ra di eskerî yan zî di palewanî goreyê qaydeyanê belikerdeyan, ke vazdayîş înan ra yew o, binê îdareyê hakemêkê meydanî de û nezaretê heyetêkê hekeman de vejîyenê meydan û pê qamçîyan danê yewbînan ro. Vanê verê cû seba ke canê înan nêdejo êlegê qalindî xo ra dayêne la nika xortî xo mîyane ra cor viran kenê û kay kenê.

Qamçîya ke pê kay kenê kefiye ra virazenê. Verê cû palewanan hewteyêk verê cû ra kefiyeya xo dekerdene binê qumê hîfî ke baş bişidîyo. Dima vetêne, tadayne û kerdene sey qamçî. La nika hît nêkenê, wina ziwa tadanê û kenê sey qamçî.

Verê cû reqîban qamçî eştene linganê yewbînan û hedefê înan o bi ke reqîbê xo bîfinê. Labelê nika nê qaydeyî bineyke vurîyayê. Kaykerdoxî eşkenê bi destan zî mudaxeleyê yewbînan bikerê.

Qaydeyanê kayî ra çîyo tewr muhîm no yo, gama ke qamçî weşananê yewbînan ganî serê polan ra cor nêdê piro. Eke yew reqîb gina erd ro yan zî qamçîya yewî dest ra bikewo, kay qedîno. Ge-ge her di reqîbî tam nêşkenê zorê yewbînan biberê, kay derg beno, yan zî kaykerdoxî eciz benê, a game hekem keweno dewre û kay qedîno.

Kay de xelate çin a, coka yewin yan diyin bîyayîş zî çin o. Kam ke gina erd ro, kay ca verdano şino. Na rey di kaykerdoxê bîni destê înan ra qamçîyan dewr gînenê û vejînenê meydan. Mentîqê kay, şeklê tetbîqatî de hîna zaf sey ceribnayîşê hêzê camêrdîye yo.

Badê ke îdareyê Gêlî mîyan ra wedarîyeno û nufusê mintîqa zî zêdîyeno, êdî na şayî dewanê bînan ra zî vila bena. Labelê çîyo muhîm aşma gulane de, tewr verî Dêrey de şayî bena, dima her hewte tayê dewanê bînan de, ma vajin ke Şêxmalan de, Pîrxakîyan de û Beybûnî de bena.

Kayê Qamçî dewanê bînan de, bitaybetî zî hetê Tirkaniye de dewam keno la Dêrey de nê serranê peyênan de êdî terk bîyo. Cemalî derheqê terkkerdişê kayê Qamçî de va, ma ewnîyayî ke tayê xortê nikayênî mezîyet û edetê musabeqe ra tam fehîm nêkenê, danê pêro, demeyê kayî de qelbê yewbînan şiknenê, coka ma no kay terk kerd. Labelê dewanê bînan de kayê "Qamçî" sey edetêkê baw û kalan hema zî dewam keno. Wina aseno ke no kay do tim dewam bikero.

EZ SEY TO HUYENA

Muhamed Deza BATUR

Her roce ez pê nameyê to dest bi ciwîyayîşî kena. Her wextê mi de teyna ti esta. Ez pê to dest bi qiseykerdîşî kena. Yan zî wexto ke ez qisey kena hîş û aqilê mi de teyna ti esta. Heme herketanê mi de ti esta. Ez sey to qisey kena, sey to huyena, sey to bermena, sey to ewnîyena, wexto ke ez çîyêk biwerî sey to wena, wexto ke ez çîyêk bişimî sey to şimena. Ez sey to ewnîyena û biewnî çar ra teyna to vînena. Ez sey to rayîr ra şina, hetta wexto ke ez ginena erd ro, sey to wina derg erd de manena. Mi to ra wina hes kerdo ke, ez serabin ti ya.

No beden yê min o. La ruhê mi, yê to yo. Çünke her çiqas ez eynike de sûretê xo bivînî zî, çimanê xo de ez teyna to vînena. Çimê ke verisnîyê ruhê însanî yê. Çimê însanî, ruhê merdimî ra çita bivîyaro ê nîşan danê, ê qisey kenê. Çimê însanî, zerrî ra çita bivîyaro ê vanê. Çimê însanî, zuran ra dûrî ye. Naye ra mi hol fam kerdo ke no beden yê mi bo zî ruhê mi teyna yê to yo. Ez çiqas vacî ez ciwî-

yena zî zur a. Ez nêciwîyena, ez nê bedenî de pê na bêçareyîya xo teyna yew meyman a. Û paweyê roca teslîmkerdîşê ruhê xo ya. Her kuçeyê şaristanî de ti esta. Her cehde de rîyeçê to mendê. Heme dêsanê keyeyê mi de xeyalê to aliqnaye yo. Ez biewnî çar ra teyna to vînena. Ez kam het a şîyerî zî peynî de resena to. Seke yew awe biherikîyo û peynî de bireso behrê xo. Ez zî wina herikyena û peynî de resena to. Her veng de vengê to esto. Her veng to ano mi vîr. Her kes bineyke maneno to û seba ke her kes bineyke maneno to, ez her kesî ra hes kena. Her deyîre semedê to ameya nuştîş sankî. Her şîre de ti esta sankî. Her şaîr behsê to keno. La ti ne qedîyena ne zî bena kêmî. Her vile rindîya xo to ra girota sankî. Her çî de bineyke ti esta. Her çî bê to nêmcêto. Rocan de roştî, şewan de tarî ya ti. Ti hem rengê şayî hem rengê xemgînî ya. Ti hem rengê cuye, hem rengê mêrgî ya.

Ez wazena vacî ke ti naye bizane. La ti çar ra zana ke. Tiya ke bi serran o mi ra bêxeber a. Tiya ke heskerdîşê mi qij, eşqê mi zureyin vînena. Tiya ke verê na qîjîya mi de kerr a. Tiya ke nê adirî ra awiranê xo remnena. Tiya ke verê na kila zerrîya mi de kor a.

Wa bo. Ti heskerdîşê mi qij, eşqê mi zureyin bi-

vîne. Û na qîjîya mi qet meşinawe. Nê adirê mi rê mebe awe. Vindere û temaşe bikere ez senî na kila berze de veyşena. Veşnayîş karê aşiqan o. Aye ra ez qet nêtersena. Ne xo dûr gêna ne zî remena. Çünke ez zana, bara eşiqan tim adir o. Bextê înan de tim veşayîş esto. Cayê înan mîyanê kile yo. Naye ra yo ke, sîsperikî tim dormalê adirî de firdanê. Hema ke wa yew kila adirî bivîne înan rê bes o. Dormalê kile de govende gênê. Yew govenda ke tede hem şayî hem xemgînî esta. Seba ke resayê waştîya xo şa yê. La na şayî de xemgînî nimite ya. Çünke peynî de mergê înan esto. Na govenda dormalê kila adirî, yew govenda mêrgî ya. Reyna zî qet şikayet nêkenê. Dinya awan bîya nêbîya, ma qet înan ra yew şikayet nêşinawito. Înan çirê xo dima yew çeku nêverdaya. Tim wina bêveng xo veradanê mîyanê nê adirî. Qet kesî înan ra yew qîjî nêşinawito. Bi serran o ke ma înan temaşe kenê. Bi serran o ke ma şahid ê. Bi serran o ke no merg wina bêveng wina weş o. Çünke no merg wuslat o. Naye ra ez reyna vana, wa bo. Ti heskerdîşê mi qij, eşqê mi zurêyin bivîne. Û na qîjîya mi qet meşinawe. Nê adirê mi rê mebe awe. Vindere û temaşa bikere ez senî na kila berze de veyşena!

Dîyarbekir, 26.11.2014

ÎNSANÎ DINYA TALAN KENÊ

M. Emîn KAÇAN

Goreyê cigeyrayoxan ra, destpêkê seserra 20. de, dinya de qasê 20 hezar ziwani bibiyê. Feqet hetanî peynîya seserra 20. panc hezarî ziwani mendê. Goreyê texmînan ra, hetanî peynîya na seserra (seserra 21.) go qasê 500 ziwani bimanê. Di sey-hîrê sey serrî badê cû zî go dinya de tena çend ziwane pîlî bimanê.

Goreyê na rewşe ra, neke tena ziwani, daristanî, çeşidê nebatan, çeşidê heywanan zî roj bi roje bi no lez kemî benê. Goreyê cigêrayîşan ra, na seserra peyêne de zaf çeşidê hewnanan û nebatan vindî bîyê û zaf çeşidî zî binê tehlûkeyê vindîbiyayîşî de yê.

Yewna meselaya girana bîne zî esta la hewce nîyo ke ma dûrî şiyê. Ma tena biewnî Kurdistanê Vakûrî ra, bes o. Herema Vakûrî hetê tebiyetî wa, roj bi roje ver bi xirabiye şina. Daristanî yan birrîyenê yan zî yenê sotiş. Hêgayî (erd) binê hêrîş û talankerdişê xaniyan û bînyan de manenê. Heywanî yan mirenê yan zî koç benê. Dinyaya xemelnayîya weşike şina, cayê aye de, xanî, bînyê betonî, rayîrê asfaltî virazîyenê û dinyayêka req û rûte manena.

Mintiqaya ma (nabênê Licê, Pasûr û Dara Hênî) verê cû daristan biyo. La eyro hema-hema daristan qedîyayo. Cayê ke daristan mendo zî roj bi roje kemî beno. Cayê daristanî de birr maneno. Xora darê pîlê kevnarî daristan de kok ra nêmendê. Bi çî hawayî daristan roj bi roje kemî beno, aye gore ra heywanê kovî zî benê kemî. Înan ra tayê adapte nêbenê mirenê, tayê zî remenê şinê. Goreyê vatîşanê verênan ra, mintiqaya ma de heywanê yabanî yê sey gakovî, pezkovî, xezalî, vîfî (hovîfî), keftarî, xozî, çeqelî, wergî, heşî bibiyê. La eyro kam haydarê nê heywanan o? Ma rojêk yew wergî cayêk bivînin, ma go hewt serrî qal biker. Bapîranê ma zaf qalê nê heywanan kerdê. La eyro çîyo tewr zaf bala mi anceno, teyrê ma yê yabanî (kovî) yê. Da-vîst serrî verê cû, mi bi xo teyrê kê dîbî la eyro çinî yê. Ê teyrê ma yê weşikî se ra şî?

Teyrê ke tûtîtiya mi de bibî, nê yê:

- 1- Bete (m)
- 2- Bûmo kor (n)
- 3- Çîrre (m)
- 4- Dîko awî (n)
- 5- Dodo, dîkê pê-xemberî, dîksilêman (n)
- 6- Elîlence, leglege (m)
- 7- Hejhejike (m)
- 8- Hîloke (m)
- 9- Hozer (n)
- 10- Kançe (m)
- 11- Kerga awîye, kerga sîya (m)
- 12- Kevoke (m)
- 13- Kewzerike (m)
- 14- Kotere (m)
- 15- Masegêre (m)
- 16- Mîrçike (m)
- Mîrçika xanîya (m)
- Mîrçiko ob (n)
- Mîrçika kîmkîlose (m)
- Mîrçika gawanan (m)

- Mîrçika sûre (m)
- Mîrçika zerdike (m)
- 17- Oxer (n)
- 18- Paşpaşok (n)
- 19- Pepûke (m)
- 20- Qanze (m)
- 21- Qelencike (m)
- 22- Qijîne (n)
- 23- Qiromiro (n)
- 24- Qîştike, qîştike (m)
- 25- Qorbela (m)
- 26- Quling (n)
- 27- Reşîla (m)
- 28- Şewşewike (m)
- 29- Teyrê helhela, helêla keçele (m)
- 30- Teyrê baz (n)
- 31- Tirlî (n)
- 32- Walwalike (m)
- 33- Werdeke (m)
- 34- Xapxapik (n)
- 35- Zereje (m)

Qismêkê nê teyran beno ke êdî mintiqaya ma de nêmendê yan zî nîzde qedîyayîşî de yê.

Problemê ma yê pîlan ra yew zî hêgayan ser o yo. Hêgayê ke tede ramtiş beno, ma debarê xo û tûtanê xo pê kenê, nê hêgayî roj bi roje binê îstîfaya xaniyan de manenê. Mamosta Roşan Lezgînî, nuştayêkê xo yê rojnameyê Newepelî de bale antibî na mesela ser. Vatbi Deştê Dîyarbekirî, -deştê derg û dila- heme binê xaniyan de menda. Her kes goreyê sereyê xo banan, ryanê asfaltan virazeno. Xemê kesî nîyo. La tîya ra da-vîst, hîris serrî badê, na deşte de hêgayê ka tede xebe bêro ramtiş go nêmano. No qetl o, gune yo!

La ez bawer nîya, tu şaredarîyê Kurdistanî eleqedarîye nîşanê nê nuştayî û na raştîye daya. Ancî ez bawer nîya ke şewirmendêk zî na raştîye yew şaredarî ra vata. Mamostayî xo rê va û xo rê vindert.

Eyro neke tena Deştê Dîyarbekirî, vakûrê deştê Mezopotamya, yanî cayê kurdanê vakûrî, pêro no hal de yo. Ma zey mîsalî vaj, merdim Kela Mêrdînî ra ewnîyeno Berrîya Mêrdîn ra, merdim vano na deşte pê qelame ameya viraştîş û ne peynî ne zî vernîya aye esta, tede kom bi kom xanî ameyê viraştîş û dewî awan bîyê. Ti uca ra şinê Nisêbîn eynî çî vînenê. Uca ra şinê Silopya û halê Deştê Silopîya vînenê, xora adir keweno zerrîya to. Na deşte, Çemê Nerduşî, Çemê Dicle, Çemê Hêzilî ra heta Koyê Cudî, uca ra hetanî sînorê Kurdistanê Başûrî dewam kena. Hetanî des serrî verê cû zî her çî normal bi. La eyro hal û wezîyet tar û mar o. Pereyê kamî bibiyê, pereyê xo dayê û bi tabîro argoyî, şîyo mîyanê îmanê deşte de xanî viraştî. Ne wayîr esto, ne sermîyan! Çîyo winakî encax dewletanê dinyaya hîrêyine de beno. Gereka xanî binê Koyê Cudî de bivirazîyayê, dewî zî efiya de awan bibayê. Xora, verê cû, dewê Silopîya bi no tewir şên bîyê. Dewê verênî bine Koyê Cudî de yê.

Her kes wa na raştîye bizano. Ma wayîrîye ro welatê xo nêkerin, peynîya ma xirab a. Gereka ma wayîr ro dar û daristananê xo, heywananê kovîyan, hêgayanê xo vejîn. Yan zî dinyayêka req û rûte hêvîya ma ya. Çîyo ke ez tera tersena, go sibaroj de xelayî virazîyê, nêweşîyê bêdermanî peyda bibê û go peynîya peyêne însanî însanan biwerê. Zey verê Hz. Ademî, go dinya reyna bê insanan mahtel bimano.

WERDÊ MA

Firine de Maseyî

Amadekare:
Nadîre Guntaş Aldatmaz

Malzeme: panc tene maseyî, kîloyêk sungî, di sereyî pîyaz, çar tene îsotî (îsotê sûrî bê dahîna weş beno), lîmon, sole, zeyt

Virastîş: Sungan pê kardî bipace (qatê serî bitaşê), bişuye. Awe de zaf meverde. Reyê awe ra cine û biguvişne ke tey awe memano û tehmê xo weş bo.

Sungan deke zereyê yew qabî. Eke sungî zaf girs bê hurdî bike. Îsot û pîyazî kî bike çend parçeyî.

Sole û tenê senik zeyt yan kî rûnê sadeyî ci ke. Pê koçike yan kî pê destî têser û têbin ra bike, rûn bi sole ra wa axme bibo.

Hetê ra kî maseyan zereyê tepsî de rafîne, pê destê xo tenê rûn û sole piro ke. Sungî, îsot û pîyazo ke qabo bîn der ê, mîyanê dîlimanê maseyan de ca bike, her mase yew dîlimê lîmone kî ser o rone û bierze zereyê firina ke 250 dereceyî germ bîya.

Nêzdîyê nê saete ra tepîya maseyê to seba werdene hazir ê. Maseyî bi seleteyê marulî yan kî roka pîya servîs bike. Afiyet bo!

PEMBOYU AT!...

Feyza ADABEYÎ

Nameyê pêrdê minê rehmetî Mehmed bi; Mehmedê Uzêran. Nameyê marda mi jî Seadet a. Nameyê pîyê pêrdê mi Ebas bi, nameyê cinîyerda Ebasî Menuşe bî. Nameyê pêrdê Ebasî Bawkal Elî bi. Nameyê cinîyerda ci jî Horî bi: Horîxane.

Ê wextan di, yanî wextdê Bawkal Elî û dayeya Horî di, cinekênda feqîre estbîya; macire bîya, çiçî bîya. Yena keyedê nînan. Vana "Ez xwu rê karê şima kena, şima pîzeyê mi mird kerê. Na cinêki qey tirk a, dimilî nêzana. Horî jî tirkî nêzana.

Horî vana, "Temam, ti ma rê peme-meme biceni." Vana "Ti zana bicenê?" Vana "E, ez zana bicena." Çend peme esto se, hemi cenena.

Qey keyfê ci yeno, dayeya Horî ra hes kena vana "Hele boynî, tumanîm hepsi nasıl parça parça olmuş!" Dayeya Horî jî qesto aye rê rindey vana. Vana "Pemboyu at at, kalo gelir tumanin çixart!" Cineka to ya tirke nêweynena xwu ra pey, hama remena şina.

Beno şan, Bawkal Elî yeno vano, "Horê, ka cineka to?" Vana, "Aye peme cenayê û vatê nêza şilwalê mi diryayê, mi jî va "Parçe ho sandiqe mîyan di, labrey kilîf ho mêrdedê mi dir. Ti pemi bicene bicene, kal ame se, ez to rê şilwalan vejena. A jî reme şî nişka ra.

Vano, "To senî va?" Vana, "Mi va, pemboyu at at, kalo gelir tumanin çixart." Vano "Cinekî, to vato wa kalo bêro şilwalanê to vejo! To se kerdo? A coka remaya şîya.

Sanika Asîmilasyonî

Şeyda ASMÎN

Ax qîca mi. Ax zerrîya min a bele. Ax dejê min o nimite. Ax hesreta min a tewr girane. Ya ke şikîna seba aye şorî merdene. O ke to ard vîra mi, vinde ez to rê vajî. A roja ke to mi ra va mi kerd nêkerd ke nêame mi vîrî. A vîste ez ser o nêvineta la binhêşê min o ke tede zaf çî estê mi rehet verdano? Herhal binhêşê bindestan nîyanên o, ez nêzanena! Ez ser o fikirîyaya. Sereyê mi balişna ser o. Ez wazena rakuwî. Ez qefelîyaya. Ez xeylê qefelîyaya. Hama ez wazena senî ke sereyê xo binanî balişna ser şorî hewn a. Kanê?

Qapîcî Memo! Qapîcî Memo!
Nê nê, gereke nîya mebo. Tayê bîn xorîn şona. Şona domanîya xo.

"...
Maya to çî pota?
Tîrit pota.
Pêşê to qey hît o?
Golîk lîto.
Jû hete tît o, jû hete vît o."

Na wo, rind êno vîra mi. Zimistan o. Vare varaya. Vare zaf varaya. Hîna kî varena. Ax vara domanîya mi! Peyê cû mabênê min û aye xerepîya. Aye mi ra canê mi gurefî. Heşt canê mi verê çîmanê mi de mi ra gurefî. Ez aye ra miradîyaya, reyna aye de nêameya werê.

"Dereza
Hera ma za
Kurrik mi rê
Pilar to rê."

Ma pêrone dormeyê sobaya bifirine gureto. Teber çiqas serd o, zere hende germ o. Maya mi yan tîrit pewto yan bijika hêrîşî pewta. (Aye çî bipewtêne weş bî, her çîyo ke bi destê aye pewjîyo tama xo hîna fekê mi der a.) Keyfê ma domanan ca der o. Xebera ma dinyaya girse ra çîn a. Eke ê ma rehet verdê, derdêkê ma çîn o. Ma bi zîwanê maya xo çibe-

nokî, meselikî yewbîn ra vatêne. Heya, ma hîna zîwanê maya xo qîsey kerdêne:

- Ga ora, doçik pera. Ka vaje, çî yo?

- Erê ma o çik o? Se ga oreno, doçik pereno?

- Wey ma çibenok a.

- Temam şima nêzanenê ez vajêrî.

- Tufang o.

Ma vatêne, wey, Heq bo rast o, bîyêne hirqî û tirqîya ma, ma huya-yêne.

Vare hîna varena. Her rey jûyê ma vecîyeno teber, porê xo keno sipî, yeno zere. Gudêk vare dest de. Ma pêro pîya dest erzenîme guda vare, vare rîşiyena serê soba. Maya mi qarîna, ma ra hêrs bena, vana:

- Ninê ez şima ra çend rey vajî, awe meverderê adirî ser, gune yo. Hew! Ma derdê şima çik o? Şima wazenê locina ma bişaynê xow ra?

Ma kikir-kikir huyenîme.

Ma ra êyê ke jîhatî yê heta peyê baraqa Xidî şîyêne, cemedo ke sacê baraqa ra darde bîyo, cirakerdêne ardêne. Pîlan ci ra vatêne kirê şeytanî yo. Seba ke ma mewerê, înan hînî vatêne. La ma mirdîya xo werdêne. Seba ke destê ma cemedîyêne, ma huçikê xo antêne destanê xo, hînî pê guretêne. Huçikê ma bîyêne şil û pil. Ma xemê kamî der o! Bîyêne qirte-qirta ma, ma cemed werdêne.

"Koj Koj Koj kanê Kojê mi?

Mi Kojê to berdo Merga Şaye de girêdayo.

Wey nika Kojê mi serdî ver merdo."

(Pîştta destî ameyêne qurç kerdene.)

"Koj Koj Koj Kanê Kojê mi?

Mi Kojê to kerdo gome.

Wey nika Kojê mi vêşanîye ra merdo!"

(Pîştta destî tayê bîn huşk ameyêne qurç kerdene.)

"Aaa! Nê nê, mi vaş dayo ci.

Wey nika pêro didanê Kojê mi şîkîyayê!"

(Pîştta destî qurçan ver bîyêne sûr

û kur.)

"Koj Koj Koj, to awe daya Kojê mi? Ya ya, mi awa hînî daya Kojê to.

Wey nika pêro didanê Kojê mi rişîyayê!"

(Pepûg biwano pîştta destî rê!)

"Aaaaa! Xizir bo, mi awa germine daya kojê to.

Wey nika fekê kojê mi veşayo!..."

Peynîya nê kayî çî rey nêame-yêne. Ma ci ra bêzar bîyêne hînî veradayêne.

Û hîna zaf çîyî!

Ya qîca mi kifş o, tawo ke mi bi to ra kay kerdbî, mi no zîwan xo vîr ra kerdbî. Aye ra kî mi bi to ra bi zîwanê tirkî kay kerdbî.

Ame vîra mi qîca mi. Qapîcî Memo nê Qapîcî Îmo bî.

- Tak tak, kim o?

- Ben Qapîcî Îmo.

- Ne istersin?

- Para!

- Git çöplükte ara.

- Bulamazsam?

- Avucunu yala!

Ya gula mi.

Alo vingo, pî kulingo bîbî Qapîcî Îmo. Û vatêne şo serê silondî de pereyan bifetelîye. Kotî ra verva kotî? Koj heywan bî. Ez hîna kî nêzanena heywanode senên o. Kayanê ma de hende biqîymet bî. Ma nêzanîtene ke çî bidêrîme ci ke didanê xo medecê, fekê xo meveşo. La Qapîcî Îmo mordem bî, ma ruşnayêne serê silondan...

Ez hîna kî bawer nêkena, nêwazena bawer bikerî mi bi to ra no kay kaykerdbî. Ti zanena ez nika xo ra şermayena. Mi efû bike qîca mi. Cahîltîya mi efû bike.

Ya qîca mi, na şanika ma ya asîmilasyonî ya. Muhîm a. Zaf muhîm a. Gereke mordem mevajo ma se bîyo mevêro ra. Aye ra kî ez omîd kena ke ti gamêk rew zîwanê ma bi-musê. Mi nê şermî ra bixelesnê ra.

Cindrêse-Efrîn, 4 Temmuze 2014

MESELAYA PISINGE
BE KUTIKÎ RA

Arêkerdoxe: **Sevîm Aydın**
Vatox: **Riza Aydın**
Mintîqa: **Çêrme**

Pisinge be kutikî ra şert girewto. Kutikî pisinge ra vato:

- Ti wayîrê xo çutir wazena?

Pisinge vato:

- Ez wazon ke wayîrê mi kor bo, towa nêvîno, zereyê qavî de heto jû de ez burî, jû de kî o buro.

Pisinge kutikî ra pers kerdo vato:

- Ma ti wayîrê xo çutir wazena? Kutikî vato:

- Ez wazon ke Heq bido wayîrê mi, verê destû pir bo, wayîrê mi kî bido mi ez burî.

Cêk ben cêk niben, luyêk bena. Ina luy kiştê bacarî d' bîn yew koyî d' nîzdîyê yew dereyî d' qulê xwu viraşta û ha tede. Eke şewi asmênî bi tarî, qulê xwu ra vejîyena risqê xwu dima gêrena. Hîn kamca yew merri, yew belate, îhna cuye xwu vî-yarnena. Kam roja ke towê nêvîno, şina serê çopî bacarî ra gêrena û pîyezê xwu kena de, yanî çî rey vêşûn nêmunena.

Wexto g' şina bacar, xora xwu zaf sey enenûn têdûna, vûna, ez ig esta ez a. Bueçê xwu têşanayîş ra bîg, rey ar ra şîyayîş ra bîg hetûn werd werdiş, her çî yew qeydeyo nazik kena.

Serê koy a zî yewna luy esta, ina luy bê koyî yewna ca nêşinaşnena. Xwu îr ha halê xwu di ya, kam yew roj cêk yew merri yan yew belate vîn wena, sobîna vêşan-vêşan gêrena. Zaf zî mute-wazî ya, tim û tim halê xwu îr şukur kena.

Luye koyî rojêk qet çikê werdi nêvînena, risqê xwu dima gêrena, ko ra kuwena dûrî, cêk raştî luye bacarî yena. Luye bacarî û luye koyî qalûn qîşûn xwu kên, yewbînûn id benî şinaşî. Luye bacarî luye koyî ra vûna, "Wakê ti çî îr zerun ra gêrena? Xeyrî ya?" Luye koyî vûna: "Wakê ez eyr çend o vêşûn a, zad mi qirrik ra war nêşîyo. Ez îna ha gêren, dê ez xwu îr kûmca cê çî werî vînen." Luye bacarî vûna: "De ti emşo misafirê mi bi, ez pîyezê ti kena de." Luye koyî bena misafire luye bacarî, luye bacarî şew dîyena şina serê çopî ra xelîyek çî-mî vînena, ûna dûna luye koyî. Luye koyî wena la bêhemtê xwu wena, eger vêşan mebo qet fek xwu pa nêdûna. La se bikir, mecburî wena.

Luye koyî pîyezê xwu kena de û luye bacarî ra xatir wazena vûna: "Ma eyr ra tepîya way cê, ez îhna nîzdîyê bacarî d' nêvînden. Seyad-meyad zafî yê, dek û dolab yin zafî yê, cêk ma erzen dûm

Luye Bacarî û Luye Koyî

Arêkerdax: **Îsmet BOR**
Mintiqa: **Ardurek / Pali**

û kişen ez xwu îr hewna şin ko."

Luye bacarî tirtûn dûna xwu ir û vûna: "Wakê, ez dekûn û dolabûn seyadûn hol zûn, bîye etya mi het vindir. Ti koy a menda menda ti bîya kovî, ez nîzdîyê bacarî d' menda, ez zaf bîya zûnayî. Bê meşûl!"

Luye koyî vûna: "Wakê, îhna nîzdîyê hend însûnî d' ko ra dûrî ez nêşkena bicuyî. Yew seyad yew kutik bîyor ma xwu îr se ken, holê yi ez xwu îr şîyer." Luye bacarî vûna: "Wakê, înyo mi ti ra va, ez dekûn û dolabûn seyadûn hol zûn, hetûnîya g' ez ver ti di bî, kes nêşkîyen zerar bid ti û ti dûm fîn."

Luye koyî û luye bacarî îhna hê qîsê kenê û şinî, ûhû, luye bacarî ginena dûm ro. Luy xwu nat a dûna wet a dûna, se kena nêkena, pîyorê hunêr xwu xerc kena la nêşkîyena xwu dûm ra bixelisn. Û luye koyî ra vûna: "Wakê, hunêr mi hend o, ez kowta bext ti, ti mi têna ca meverd, ti mi bixelisn!"

Luye koyî vûna, "Wakê, mi ti ra va, dek û dolabê seyadûn zafî yê. La ti va, ez pîyorê dek û dolabûn zûna, ez rihet-rihet dûm nêkuwen. De ti xwu mergi ne, seke ti merda. Dindûnûn xwu çîq bik, zûn xwu vej tever, wexto gi seyad ûme, wa vaj belkî ti merda. O wext seyad ti dûm ra vejen, ez o bête d' wûştî erzîyen, seyad kuwen mi dima. Egi seyad kowt dûrî, ti zî bierz xwu bixelisn mi dima bîye ko."

Luye koyî şina mîyon birrî d' xwu nimnena, zaf tay wext bête ra vîyeren ra, ûhû, cêk ra seyad vejîyen yen, yen ser dûm, eh, egi luy ha dûm di ya, dindûn kerdî çîq. Seyad vûn: "Mi ti pîq ra kerd! Bow ti senî dindûn kerdî çîq." Ben luy ro, luy dûm ra vejen, kardîye xwu vejen, ho pê luy pûeste ken, o bête d' luye koyî mîyon birr ra vejîyena xwu mûejnena seyadî û wûştî erzîyena.

Seyad xwu xwu vûn, senî gi bo ina merda, ez inê zî bikiş ben di heb û pey ra kuwen luye koyî dima. Luy ko hol şinaşnena, hetûn seyad yen, ya kuwena dûr û xwu holahol nimnena. Seyad gêren-nêgêren luye koyî nêvînen.

In bête d' luye bacarî z' remena şina û şina xwu xelisnena. Şina ver luye koyî û wehd kena vûna, ez hewna xwu nêwesifnen û hewna nîzdîyê bacarûn neşin.

Mi ra zur, Hoday ra raşt.*

* Zekî Çelîkî ina vistonîki mi rê vate. Zekî Pali ra dewê Ardurekî ra yo.

XWEZÎLA

Îbrahîm BEYAZ

Xwezîla ez nika welatê xo de
Jû perperikê wisarî bîyêne
Ge gile xaşxaşikê de
Ge pelganê tirşike ser o bireqesîyêne

Ez ke welatê xo de bîyêne
Miradî verde nêmendêne.

Versîya zulimî eşte ra ma ser, mi to caverda
Lê, to hewnê mi xemelnayî ez teyna nêverda.
Ti zerrîtenik, rehmanî û comerd a
Virara xo yake, ez yena, welatê mi.

Ez ke welatê xo de bîyêne,
Tarîtiya şewe de nêmendêne.

Axx, ez ke welatê xo reştêne
Ameyêne çokan ser û ci ra efûua xo waştêne.
Merdene esta, mendene,
Honde ke axê mi de nêmendêne.

Xwezîla nika qefsingê welatê xo de
hewn de bîyêne
Û qet hîşyar nêbîyêne.

ZERRÎYA TO

Erol KOÇER

Asmên de vecîna aşma zerde
Vecîno astare astereyî ver de
Mi ewro herdîşa xo to rê terde
Heqo gula mi bîya mi ser de
Na zerrîya mi meverde hard de

Cana m' sewda to ra bîyane dar de
Na sewda to cîgera mi werde
Eşqê to vilê mi namna bar de
Însanî tay feqîr ê, tayê war de
Ewro însanê rindî kulî mardê

LORÎGE

Verê banê ma dukan o
Peyê banê ma dukan o
Dukanê Hec Elîyan o
Qumaş tede ercan o
Ê keynan û veyvan o

Usman pîyê keynan o
Pîyê keynanê rindan o
Ci ra yewerî ma nêdano
Çor dekewo, ma nêdano

Arêkerdax: **Mujdat GİZLİGOL**
Mintiqa: **Sêwrege**
Çime: **Maya Mi Beyaz GİZLİGOL**

DEWA MI ŞÎRÎN A

Semavî ALDEMİR

Vayo hûnik yeno kîştâ to ra
Roj vecîyeno ez ewnêna raya to ra
Hewr gureno vengê to yeno nêzdî ra
Gule abena ez vana na vila dewa min a
Ti memleketê mi, ti herra mi, ti gula mi
Ti pey herra xû pey kerra xû yena mi vîrî
Kam se vano wa wajo to ser ra dew çin ya
Çimkî ez aşiqê to ya
Wa dewa mi bipawo, ez o rojê bêra
Ez qayîl a bêra, ez se kerî ray dûrî ya
Ti çend dûrî bê ti hend mi rê rind a
Qîymetê to kes nêzano, ez êy rê qahrîyena
Kes nêzano to ser ra dew çin ya
Fina bi şan fina ti ameya mi vîrî
Ti mi ra dûrî ya, ez nêzana se kerî
Ti gula gulîstanî be, ez to rê herre bî
Zê awa to awa şîrîne mi nêdîya
Çimkî çimeyê awe ti ya, ti şîrîn a
To ez helnaya dewa mi, delala mi
Bê to nêbeno, her şîrîna mi
Darê to per rijnenê benê wişkî
Ti yena mi vîrî, ez bena wişkî.

CEREBNAYÎŞ

AIÎ ŞEKER

Ma hona doman bîyîme
Her keye de, da-des çuwî bîy
Zilbildest û xortê vinderte yê
Bi zilum kesî çuyê xo nêşuxulnayêne
Demê verî, hona ke însantî bîye welat de
Mîyanê dewe de yew hênîyê Qencî bî
Çênekanê azeban, dora hênîyî dayne dayîkan û xortan
Kemera bele nîşangeyê vazdê domananê odaxan bîye
Her kesî qij û pîlê xo nas kerdêne
Cuwen û silondê ma têmîyan de bîy
Serbanê merikan têdîne yew bîy, sey jû serbanî
Kesî serevde nêkerdêne çîyanê muştarekan rê
No êyê min o, no êyê to yo, çin bî mîyanê ma de
Heqî rehma xo varnêne ma ser de
Roşna lambayanê qazaxî de, her keye de
Estanikî amayne potêne
Ma xo kerdêne herinda qehremananê estanikan
Nê çîyakarîya zonî, nê zî çîyakarîya bawerîye bîye
Ma jû adirî ser de ameyne pêşayene
Boya nanî yew tendûre ra wedarîyêne
mîyanê dewan de
Toraq û hêvîye pîya kewtêne wertê nanî
Bîyêne gude, bîyêne werdê domanan
Zê aqit û hemgînî
Şanika "Wa û Birayî û Pepuğî"
"Kamî kişt, mi kişt. Kamî da we, mi da we."
Hîna tûjîya na şanike
Goşê ma nêkerdîbî pak
Ma nêşnawitbî bi goşanê xo
Ma de hîna kar nêkerdîbî
Sey hêşê serê dejanê bêwextî
Bonanê welinan ser de
Loxî ameyne çarnayene
Seba şîlî û şepelîya mewsîman
Estanika "Şayê Maran" ma hona nêşnawitbî
Efsunê sandîqa xo de kilîtkerde bî
Fekê ma yo şitin memikanê maya ma de
Xo xecelnene bişayîye, viraneka germine de
Mabêne her di estunanê odayan ra
Heleneke ameyne girêdayene
Kilama Kazimê Heydere Murtî
Ameyne amîn kerdene hêşê ma de
Verê cû mayan û pîrikanê ma
Biskê xo yê kejkî munitêne
Sey gilanganê porî, tene bi tene
Her di hetê alişkanê xo ra veradayne bi cêr
Pirnîka xo ya şemşate ra kî
Pozmîko sêmin pa kuwayne
Şewlê xo ginayne gerdenê sipî ro
Nê maye ma bî;
Ma heleneke de çinçolike kay kerdêne
Bi hîsanê pîlbîyayîşî, seba rojanê ameyoxî...

Cinîya Kurde 1911 Dîvrîge (Sêwaz) ra cinîya kurde

The Real Harem Skirt - A Kurdish Woman of Divrik,
an outstation of Sivas | Photo by E. C. Partridge
Çime: The Missionary Herald, Volume CVII, November 1911, p. 488

THE REAL HAREM SKIRT
A Kurdish woman of Divrik, an outstation of Sivas

NAMEYÊ NEBATAN

Amadekar:
**Ehmedê
Dirihî**

bîya xas (Qoçgîrî)
guşîyêre (Gimgim)
valêra susî (Gêzîn)
vîyala dardekerde
(Pilemuriye)
vîyalêra sultanî
Pilemuriye)

Kurmancî: bîya şur, sultanî,
şengebî, şor, şorebî
Sorani: bîşeng
Goranî: bîşenge, şorebîyî
Latîni: *Salix babylonica*
Tirkî: salkım söğüt